

Miljøenheten
BYANTIKVAREN

Veileder i forbindelse med branntilsyn

Byantikvarens generelle anbefalinger for brannsikring av verneverdige mur- og trehus

Etter utført branntilsyn kan Trøndelag Brann- og redningstjeneste (TBRT) gi pålegg om brannteknisk oppgradering. Dersom eiendommen er verneverdig eller bevaringsregulert er det viktig at både huseier og brannteknisk rådgiver er bevisst på byggets verneverdier og tar hensyn til disse ved utarbeidelse av nødvendige tiltak. Veilederen tar opp vanlige problemstillinger i møtet mellom brannsikring og bygningsvern og gir råd om hvordan du kan gå fram for å komme i mål.

Vi har hatt branntilsyn - hva gjør vi nå?

Ved branntilsyn kan man få pålegg om oppgradering av brannsikkerheten. Dersom bygget er verneverdig eller bevaringsregulert må man også ta hensyn til dette. Hvordan skal tilbakemeldingsbrevet forstås og hva kan man gjøre?

Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS (TRBT) kan gi pålegg om brannteknisk oppgradering etter et tilsyn. Et pålegg om utbedring påpeker mangler, men stiller ikke krav til hvordan mangelen skal utbedres. Tilsynsrapporten sier noe om brannsikkerheten i bygget, hvilke forhold som må dokumenteres og om det må gjøres nye tiltak. Rapporten forteller ikke konkret hva som må gjøres, men stiller krav til hvilket sikkerhetsnivå som skal oppnås. Siden sikkerhetsnivået vurderes helhetlig er det opp til eier å finne den løsningen som fungerer best for dem.

De fleste engasjerer en brannteknisk rådgiver som kan bistå med å finne løsninger. Byantikvarens viktigste råd for å kunne finne løsninger som både ivaretar brannsikkerheten og antikvariske verdier er:

1. Engasjer en brannteknisk rådgiver som har erfaring med verneverdig bebyggelse og erfaring med å finne løsninger for å ivareta eldre trapperom, trapperomsdører samt andre kvaliteter i interiør og eksteriør.

2. Du bør etterspørre et brannkonsept som har som mål å finne gode nok løsninger for brannsikring med utgangspunkt i bevaring. Dette omfatter trapperom med originale dører og overflater og bevaring av bygningens eksteriør med eldre vinduer og dører.

Pålegg eller krav om utbedring kan løses enten med preaksepterte løsninger eller gjennom en alternativ analyse. Å benytte preaksepterte løsninger krever gjerne mindre planlegging, men vil i mange tilfeller resultere i større og dyrere inngrep enn nødvendig. For bygg med antikvariske verdier må man ofte gjennom en alternativ analyse der alle forhold vurderes i sammenheng. Deretter kan man velge en løsning som samlet sett ivaretar et tilstrekkelig brannsikkerhetsnivå.

Vi anbefaler at brannrådgiver tidlig tar kontakt med Byantikvaren for å vurdere løsninger.

Ved gode brannkonsept kan denne type løsninger med utvendige stiger og repos unngås.

Foto: Byantikvaren

Tett trehusbebyggelse er spesielt utsatt for brann- og brannspredning. Møllenberg, 1952

Universitetsbiblioteket NTNU

Trapperom

Opprinnelige trapperom har høy estetisk verdi, der dører, vinduer og trapper er bygget i kvalitetsmaterialer og med en detaljering man ikke finner i dag.

Opprinnelig trapperom med treverk og farget glass.
Foto: Byantikvaren

Gamle bygårder representerer store kulturhistoriske verdier og mange bygårder har flotte trapperom, med originale fyllingsdører inn til leilighetene. Det finnes trapper med forseggjort rekkverk, flott listverk og panel, overlysvinduer og trapperomsvinduer.

Trapperommet er et fellesareal og et representativt rom for gården. Arkitekt og byggmester la flid i at dette rommet skulle se presentabelt og flott ut. Det er svært ønskelig at slike trapperom bevares, i så original stand som mulig. Gamle dører kan repareres og siden kvaliteten på gamle dører er så høy vil det i et langsiktig perspektiv være mer lønnsomt å reparere fremfor å skifte ut. Selv om døren i dag kanskje bærer preg av noe slitasje og elde, har den stått i veggen og oppfylt sin funksjon i mange år. Ved en håndverksmessig god istandsetting og oppgradering vil dørene bli så gode som da de var nye. Tidligere ble kun de beste materialene brukt i dører, vinduer og listverk.

Inngangsdør fra tregård i Trondheim.
Foto: Byantikvaren

Det er som regel ikke nødvendig å skifte ut bevaringsverdige trapperomdører for å oppnå god brannsikkerhet. I bygninger med to trapperom er det i de fleste tilfeller mulig å bevare hovedtrapperom i sin helhet, dersom man oppgraderer bitrapperom i noe større grad.

Byantikvarens anbefaling er alltid å reparere originale, eldre dører og vinduer fremfor å skifte ut med kopi.

Tiltak

Brannrådgiver kan beskrive løsninger som ivaretar både antikvariske og branntekniske hensyn. Byantikvaren har erfaring med at følgende tiltak er benyttet som del av en helhetlig brannstrategi

Trapperommet

Trapp kan som regel beholdes selv om den er av tre. I tilfeller der vindu kan utgjøre en stor fare for brannsmitte må vinduet oppgraderes. Dette kan løses ved å montere et glass med brannklasse på innsiden av det opprinnelige vinduet.

Overflater i trapperommet

Byantikvaren anbefaler at overflater bevares dersom dette er mulig ved kompenserende tiltak.

Dør i trapperom

Brannteknisk oppgradering av eksisterende dører kan skje uten at antikvariske verdier går tapt. Dette er noe som alltid anbefales for gamle dører i trapperom. Nyproduserte dører i "gammel stil" kan ikke erstatte en original dørs estetiske og historiske kvaliteter. Dører kan røyktettes ved å frese inn spor for brannekspanderende tettelist i dørblad og/eller karm. Hengsler, lås, håndtak og dørlukkere må vurderes. Glassfelt over dør kan bevares ved å montere brannglass på innsiden.

Ved å etablere et internt brannskille innenfor eksisterende dør og etablere en forgang, kan man bevare eksisterende dør mot trapperom.

Slagretning

Dører inn til leilighetene i eldre bygårder er vanligvis innadslående. Gamle ytterdører slår også vanligvis innover. Dersom den totale sikkerheten vurderes som god nok er det sjelden problematisk at dørene slår innover.

Ytterdør

Vanligvis er det ikke krav om at dør ut mot det fri har dokumentert brannklasse. Dette betyr at den gamle døren kan bevares. Unntaket er dersom det er fare for brannsmitte. Da kan gamle dører oppgraderes, for eksempel ved å røyktettes med lister og påføres med brannsikkert materiale på innsiden. Byantikvaren skal alltid uttale seg ved utskifting av ytterdører i vernede bygg.

Overflater i portrom

Byantikvaren anbefaler at overflater bevares dersom dette er mulig ved kompenserende tiltak.

Vinduer

I veileder til byggeteknisk forskrift (TEK17, §11-13) er preakseptert ytelse for rømningsvinduer blant annet at de skal ha minst 0,5 meter fri bredde. Klassiske sidehengslede to-rams vinduer er ofte marginalt smalere enn dette.

Byantikvaren oppfordrer brannteknisk rådgiver til å vurdere rømningsvinduer uavhengig av de preaksepterte ytelsene. Å kutte midtpost for å øke bredden er ikke akseptabelt, men ved bestilling av nye vinduskopier kan man velge vinduer uten midtpost, men med overfals. Byantikvaren skal alltid uttale seg ved utskifting av vinduer i vernede bygg.

Brannvarslingsanlegg

Å etablere et moderne varslingsanlegg er ofte det enkleste tiltaket for å øke sikkerhetsnivået og tryggheten for de som bor i bygningen. Det er også et tiltak som kan virke kompenserende med tanke på andre utbedringsbehov.

Automatisk slukkeanlegg

I noen tilfeller, for eksempel der det kun er ett trapperom, kan det være nødvendig med automatisk slukkeanlegg som sprinkling eller vanntåke for å oppnå tilstrekkelig brannsikkerhet.

Helhetlig brannstrategi

For alle disse punktene gjelder det at løsninger må vurderes og beskrives nærmere av brannrådgiver og at tiltakene inngår i en helhetlig brannstrategi for bygningen. Brannsmitte mellom eiendommene må også vurderes som en del av det helhetlige brannkonseptet.

Tak og fasade

Brannstiger og plattformer har blitt et vanlig syn i mange vernede bygningsmiljø. Det bryter med byggenes opprinnelige eksteriør og er ofte visuelt skjemmende. Byantikvaren anbefaler innvendig rømning og fraråder etablering av utvendige installasjoner.

Utvendig rømning over tak anbefales ikke på vernede bygg
Foto: Byantikvaren

For å ivareta kulturhistoriske og estetiske verdier i eksteriøret anbefaler Byantikvaren alltid at rømning løses uten nye installasjoner over tak og/eller fasade. Dersom det ikke finnes to rømningsveier kan det være vanskelig å finne gode løsninger, det er derfor viktig at du etterspør et brannkonsept og en brannrådgiver med erfaring fra verneverdig bebyggelse. Noen ganger er det nødvendig å involvere arkitekt.

Gjennom årenes løp har mange utvendige rømningsstiger blitt satt opp i forbindelse med lovlige ombygginger. Byantikvaren krever ikke at godkjente installasjoner fjernes, men vi oppfordrer nå til andre løsninger. I enkelte tilfeller vil endringer i regelverk medføre at tidligere godkjente løsninger ikke lenger holder mål. Da anbefaler vi fjerning.

Nye rømningsinstallasjoner på tak og fasade innebærer alltid en fasadeendring og skal avklares med Byantikvaren og omsøkes til Byggesakskontoret.

Loverkets krav til brannsikring

Eldre byggverk som ikke er oppgradert vurderes opp mot sikkerhetsnivået i Byggeforskriften av 1985 eller senere. Hvordan dette forholder seg beskrives nærmere i veileder fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Her er et utdrag fra veiledningen:

Uttrykket "de samlede kravene" er et såkalt funksjonskrav. Det innebærer at kravet angir en overordnet målsetting som skal nås. Denne målsettingen kan nås ved å følge de konkrete kravene i BF 1985, eller ved bruk av analyse til å dokumentere at det samlede sikkerhetsnivået i BF 1985 er oppfylt på annen måte.

Utbedringskravet tillater såkalte tekniske bytter. Det vil si at ett sikkerhetstiltak kan byttes ut med et annet sikkerhetstiltak. For eksempel kan brannalarmanlegg og automatisk brannsløkkeanlegg i noen tilfeller kunne erstatte branncelleinndeling i eldre byggverk. En betingelse for dette er at det samlede sikkerhetsnivået blir minst like høyt som ved oppfyllelse av de preaksepterte ytelsene. "

Referanser

For mer informasjon se Byantikvarens nettsider:
trondheim.kommune.no/byantikvaren/brannsikring

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap
[Veiledning til forskrift om brannforebygging](http://www.sikkerhverdag.no)
www.sikkerhverdag.no

Sintef Byggforsk:
[734.503 Brannteknisk forbedring av gamle trefyllingsdører](http://734.503)

Oslo kommune: Brann og redningsetaten
Brannteknisk notat, Brannsikring eldre murgårder

Bygg og bevar:
www.byggogbevar.no/pusse-opp/brann/brannsikring

Fortidsminneforeningen: Gode råd om brannsikring:
https://issuu.com/fortidsminneforeningen/docs/fortidsminneforeningen_gode_rad_om_brann

06.05.2020
Trondheim kommune
Miljøenheten, Byantikvaren
Postboks 2300, Torgården
7004 Trondheim